

Nd.

342. Frumvarp til laga

[191. mál]

um lágmarkslaun.

Flm.: Sighvatur Björgvinsson.

1. gr.

Óheimilt er að greiða lægri laun fyrir dagvinnu eins og hún er ákveðin í kjarasamningum aðila vinnumarkaðarins en svo að laun til útborgunar nemi 15 þúsund krónum á mánuði og samsvarandi fyrir hluta úr mánuði.

2. gr.

Með launum skv. 1. gr. er átt við grunnlaun að viðbættum ákvæðis-, álags- og bónusgreiðslum. Til launa teljast hins vegar ekki greiðslur til launþega vegna útlagðs kostnaðar við störf, svo sem fæðis- og fatapeningar, dagpeningar á ferðalögum o. þ. h.

Ákvæði laga þessara breyta ekki umsömdum launatöxtum aðila vinnumarkaðarins né viðmiðunum sem á þeim eru byggðar.

3. gr.

Þann 1. júní og 1. desember ár hvert, í fyrsta skipti þann 1. júní 1984, skal endurskoða fjárhæð lágmarkslauna skv. 1. gr. þannig að kaupmáttur lágmarkslaunanna verði sá hinn sami og við gildistöku laga þessara. Kauplagnesnd skal ákveða þær breytingar sem gera skal á launafjárhæðinni skv. ákvæðum þessarar greinar. Til að úrskurða þarf einfaldan meirihluta nefndarmanna.

4. gr.

Launagreiðendum er óheimilt að draga af kaupi starfsmanna sinna fyrir útborgun hærri fjárhæð en svo að lágmarkslaun skv. ákvæðum 1. gr. komi ávallt til greiðslu, þó að frádregnum iðgjaldagreiðslum til lífeyrissjóðs.

Launagreiðendur eru eigi ábyrgir gagnvart innheimtumönnum ríkissjóðs, sveitarsjóða og öðrum, sem lögum samkvæmt geta gert kröfur í launagreiðslur, fyrir hærri fjárhæðum en þeim er heimilt að halda eftir af launum starfsmanna skv. ákvæðum þessara laga.

5. gr.

Félagsmálaráðherra hefur eftirlit með framkvæmd laganna.

6. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ákvæði til bráðabirgða.

Á árinu 1984 skal samanlögð fjárhæð örorku- og ellilífeyris og óskertra uppbóta á lífeyri, tekjutryggingu skv. 19. gr. laga um almannatryggingar, nr. 67/1971, eigi vera lægri en svarar 16 870 kr. fyrir hjón og 9 697 kr. fyrir einstakling á mánuði. Þessar fjárhæðir skal endurskoða 1. júní og 1. desember 1984 með sama hætti og af sama aðila og greinir í 3. gr. þessara laga.

Greinargerð.

Frumvarp þetta um lágmarkslaun felur í sér einfalda lausn á því vandamáli að af ýmsum ástæðum hefur ekki tekist að tryggja íslensku verkafólki boðleg lágmrkslaun í frjálsum samningum. Flókin launakerfi, þar sem stór hópur launafólks sækir verulegan hluta tekna sinna með álags- og hlunnindagreiðslum ofan á lága viðmiðunarkauptaxta, hafa ásamt öðrum valdið því að á grundvelli kaup-taxtakerfisins er nær ógerlegt að hækka kaup láglaunafólks sérstaklega án þess að hærri tekjuhópar fái jafnframt margfalda slíka launahækkun í sinn hlut. Fólkið á lægstu kaup-töxtunum, sem engar álags-, ákvæðis- eða hlunnindagreiðslur hefur, er jafnframt minnihlutahópar í launþegahreyfingunni með mjög takmörkuð áhrif og meirihlutavilji hefur ekki verið fyrir því á borði að kjör þessa minnihlutahóps fái bætt beint eða óbeint á kostnað þeirra betur stæðu.

Vinnuveitendur hafa einnig verið mun fúsari til samninga um kauphækkunar við hálaunahópa en lágtekjufólk. Þannig hefur launakerfið í landinu, skortur á samhæfðri launamálástefnu launþegasamtaka og afstaða vinnuveitenda í sameiningu bæði meðvitað og ómeðvitað beinst gegn lágtekjufólkinu og haldið kjörum þess niðri. Eins og nú er komið málum er kaupið, sem lægst launaða fólkinu er ætlað að lifa af fyrir fulla vinnu, landi okkar og þjóð til skammar. Fimmtán þúsund króna mánaðarlaun fyrir fulla dagvinnu nægja engum Íslendingi nema fyrir einföldustu frumþörfum. Eigi að síður er til þess ætlast að talsverður hópur fólks þiggi allt að þriðjungu lægri laun fyrir störf sín. Hver heilvita maður sér að við slíkar aðstæður hefur fólk ekki nema um tvennt að velja: annaðhvort að vinna nótt með degi til þess eins að hafa í sig og á og halda á sér hita ellegar neita sér um einföldustu frumþarfir mannlegs lífs svo að ekki sé nú talað um annað sem þorri landsmanna telur vera sjálfsagðan þátt í daglegu lífi fólks á Íslandi.

Lífskjörin, sem þessu láglaunafólki er ætlað að búa við, eru í svo hróplegu ósamræmi við lífshætti mikils meiri hluta þjóðarinnar að líkast er sem órævegur annaðhvort í tíma eða í fjárlægð á hnettinum skilji að þá tvo hópa fólks — hinn bjargálma meiri hluta og hinn fátæka minni hluta sem saman byggja land vort. Slíkt ástand er okkur öllum til vansæmdar. Fáist ekki bót á því í frjálsum kjarasamningum — en það virðist sem sakir standa næsta vonlítið — ber stjórnvöldum skylda til þess að taka í taumana. Í kaup- og kjaramálum er skylda stjórnvalda í grundvallaratriðum aðeins ein: að tryggja að enginn þurfi að búa við fátækt og skort. Fáist slík trygging ekki fram með öðrum hætti er skylt að beita til þess lögum. Hneykslanlegt athæfi stjórnvalda er að kynna niðurstöður úr kjarakönnun Kjara-rannsóknarnefndar, sem staðfestir hlydýpið milli hins bjargálma meiri hluta og hins fátæka minni hluta og neyð hins síðarnefnda, eins og skritilegt fyrirbæri líkt og tvíhöfða kálf eða fisk með fjóra sundmaga og láta svo við það sitja og lýsa allri ábyrgð af höndum sér. Þetta athæfi lýsir ekki bara ábyrgðarleysi heldur því kaldrifjafa miskunnarleysi sem samfélagið og stjórnendur þess sýna fátæku fólki. Í rauninni er það ekki vansalaust að ræða um þá óveru sem 15 þúsund krónur á mánuði eru sem launagreiðslu fyrir fullt starf því að engum duga þær tekjur til eðlilegs lífsframtæris. Við þá fjárhæð lágmarkslauna er þó miðað í þessu frv. m. a. vegna þess að sjálf verkalýðssamtökin hafa við ríkjandi aðstæður ekki treyst sér til þess að setja markið hærra, en flm. telur nærri lagi, miðað við núverandi aðstæður í þjóðfélaginu, að ætlast til að lágmarkslaun fyrir fulla dagvinnu séu eigi lægri en 20 þús. kr. því að lægri fjárhæð dugar vart fyrir brýnustu lífsnauðsynjum, og dagvinnutekjur eiga að nægja öllum þjóðfélagsþegnum fyrir frumþörfum daglegs lífs. M. a. með vísan til þess að óskertar 15 þús. kr. launatekjur á mánuði er það allra lægsta sem launafólk kemst af með sér til lífsframtæris er lagt til í frv. að launagreiðendum sé óheimilt að snerta þá lágmarksfjárhæð svo sem til þess að halda eftir af því kaupi að kröfu annars aðila. Samkvæmt frumvarpinu, ef að lögum verður, fá því allir launamenn í landinu tryggingu fyrir að fá útborgað í það minnsta 15 þúsund krónur í hverjum mánuði og samsvarandi fyrir hluta mánaðar og þá fjárhæð fær enginn að snerta annar en launamaðurinn sjálfur.

Með frv., ef að lögum verður, hefur hinu raunverulega lágtekjufólki verið lyft mjög verulega í launum án þess að það komi tekjuhærrí hópum til góða því að 15 þús. kr. lágmarkslaun hafa engin áhrif á sjálft kaupskattakerfið og breyta í engu álagsgreiðslum, hlunnindagreiðslum eða viðmiðunum sem herra launaðir hópar nota í launakerfum sínum. Eftir að Alþingi og stjórnvöld hafa þannig ákveðið hvaða tekjulágmark setja beri í þjóðfélaginu þannig að enginn þurfi að búa við skort er það svo að sjálfsgöðu ákvörðunaratriði aðila vinnumarkaðarins hvaða launakjör samið er um ofan þeirra marka. Sambærileg lágmarksákvæði tekjutryggingar og í frv. er gerð tillaga um að sett skuli gagnvart launafólki ber auðvitað einnig að setja gagnvart öðrum landsmönnum, svo sem gömlu fólki og öryrkjum sem aðeins hafa lífeyristekjur. Í bráðabirgðaákvæðum með frv. er lagt til að sambærileg hækkun verði veitt á lágmarkstekjur elli- og örorkulífeyrisþega og gert er ráð fyrir gagnvart kaupi lágláunafólks. Bráðabirgðaákvæðin kveða aðeins á um árið 1984 af þeirri ástæðu að flm. gerir ráð fyrir að á því ári verði almannatryggingalögin endurskoðuð til samræmis.

Sú viðbára að atvinnurekstur á Íslandi, jafnvel heilar atvinnugreinar, geti ekki risið undir að greiða starfsfólki sínu 15 þús. kr. lágmarkslaun á mánuði er ekki bara fráleit heldur stórháskaleg. Atvinnurekstur, sem ekki getur þrífist nema starfsfólki sé haldið neðan fátæktarmarka, á ekkert erindi hér á landi. Enn síður má hann eiga framtíð fyrir sér því að sú framtíð byggist á að hluta þjóðarinnar verði haldið á lífskjaraþigi, sem er vansæmandi, eða neyddur til vinnuþrælkunar til þess að hafa í sig og á með yfirvinnu sem girðir fyrir allt eðlilegt fjölskyldu- og menningarlíf. Framtíð í atvinnumálum Íslendinga má ekki liggja í slíkum atvinnurekstri. Við höfum nóg önnur og þarfari framtíðarverkefni að vinna en þau sem láta hluta barna okkar og barnabarna lifa bónbjargarlífi. Atvinnuvegir, sem greiða góð laun, eru framtíðin en ekki starfsemi af því tagi sem telur afkomu sína byggjast á því að starfsfólk beri úr bótum 10—12 þús. kr. á mánuði fyrir fullan vinnudag. Þá er það einnig ósæmilegt að stofnanir hins opinbera, t. d. á sviði hinnar dýru og fullkomnu heilbrigðisþjónustu, skuli ætlast til þess að hluti starfsfólks vinni upp á þau býti að hljóta röskan tug þúsunda fyrir mánaðarvinnu á sama tíma og hópur starfsfélaga á sömu vinnustöðum tilheyrir mestu hálaunahópum landsins. Þetta nær engri átt og ber að leiðrétta eins og hér er gerð tillaga um.

Lögfest ákvæði um lágmarkslaun eru síður en svo einsdæmi. Slík ákvæði voru m. a. lögleidd í Singapore, m. a. til þess að koma í veg fyrir starfrækslu fyrirtækja þar sem byggðu tilveru sína á lægri launum en talin voru sæmandi og um leið til þess að tryggja að sá atvinnurekstur, sem þar ætti framtíð, greiddi góð laun. Lög um lágmarkslaun voru sett í Bandaríkjunum af stjórn Roosevelt árið 1938 og giltu með breytingum þar til núverandi forseti Bandaríkjanna tók við völdum, en hann lét það verða eitt af sínum fyrstu embættisverkum að afnema þau í anda þeirrar efnahagsstefnu sem hann fylgir. Lágmarkslaun eru einnig í lögum í Bretlandi og í Frakklandi þar sem ríkisstjórn ákveður með tilskipun upphæð lágmarkslauna að fengnum upplýsingum um þjóðarhag, þróun kaupmáttar og verðlags. Núverandi Frakklandsforseti og stjórn hans létu það verða sitt fyrsta verk að hækka lágmarkslaun í Frakklandi um 5% umfram verðlagsþróun og gengu þannig til móts við lágtekjufólk í landinu, öfugt við það sem ríkisstjórn Íslands hefur gert.

Til fróðleiks fylgja hér á eftir sem fylgiskjöl þýðingar á bandarísku og frönsku lágmarkslaunalögum eins og þau hljóðuðu árið 1981, en frá því ári eru þýðingarnar.

Fylgiskjal I.

Frönsk lög um lágmarkslaun

(þýðing)

LAUN

INNGANGUR

Grein L. 141-1.

Ákvæði kaflanna I—VIII í þessum hluta eiga sem sé við launþega opinberra stofnana og ráðuneyta, mennta- og vinnugreina, borgaralegra félaga, fagfélaga og hvers kyns félagsskapar.

1. KAFLI

Lágmarkslaun.

Grein L. 141-1.

Ákvæði þessa kafla eiga við launþega er falla undir atvinnugreinar og starfsemi sem skilgreindar eru í greinunum L. 131-1 og L. 134-1, 1. lið.

Grein L. 141-2.

Lágmarkslaunin veita þeim launþegum, sem kauplægstir eru, kaupmáttartryggingu og hlutdeild í hagþróun þjóðarinnar.

Grein L. 141-3.

Kaupgeta kauplægstu launþega er tryggt með því að vísitölubinda lágmarkslaunin við þróun þjóðarvísitölu verðlags í neyslu sem sett hefur verið sem viðmiðun með tilskipun frá ríkisráði eftir álit frá yfirnefnd heildarsamninga.

Þegar vísitala þessi nær þeirri hæð að samsvara að minnsta kosti hækkingu um 2 af hundraði miðað við vísitöluna, sem gengið var úr skugga um við setningu vísitölu næst á undan, eru lágmarkslaun hækkuð í sama hlutfalli og talið frá fyrsta degi þess mánaðar sem kemur næstur á eftir auglýsingu þeirrar vísitölu sem hefur í för með sér þessa uppfærslu.

Grein L. 141-4.

Í því skyni að tryggja kauplægstu launþegum hlutdeild í hagþróun þjóðarinnar eru lágmarkslaun ákvörðuð — og er sú ákvörðun óháð því að beitt sé grein L. 141-3 — ár hvert með gildi frá 1. júlí við skilyrði sem nú greinir:

Yfirnefnd heildarsamninga fær í tæka tíð frá ríkisstjórninni sundurgreiningu á hagreiðingum þjóðarinnar og skýrslu um almenn hagskilyrði.

Hún fjallar um þessa þætti, tekur tillit til þeirra breytinga sem orðið hafa á árinu og lætur ríkisstjórninni í té rökstudda álitsgerð ásamt skýrslu þar sem tilgreind er, ef ástæða er til, staða meiri hlutans og eins eða fleiri minni hluta.

Þegar ríkisstjórnin hefur kynnt sér efni þessara gagna ákvarðar hún með tilskipun í ríkisráði hina nýju ákvæðistölu lágmarkslauna.

Grein L. 141-5.

Árleg kaupgetuaukning lágmarkslauna má ekki í neinu tilviki vera minni en helmingur af kaupgetuaukningu meðaltímakaups sem skráð er í ársfjórðungslegri rannsókn atvinnu- málaráðuneytisins. Viðmiðunarvísitölunni má breyta með tilskipun í ríkisráðinu eftir álitsgerð frá yfirnefnd heildarsamninga.

Grein L. 141-6.

Með árlegum uppfærslum skal stefna að því að bægja burt öllu varanlegu misræmi milli framþróunar lágmarkslauna og þróunar almennra hagskilyrða og tekna. Í því skyni skal búa út og taka í notkun rannsóknaraðferð og starfsáætlun innan ramma margra ára áætlunarinnar um hag- og þjóðfélagsþróun.

Með tilskipun, sem ákveðin er í ríkisráðinu eftir álitgerð frá yfirnefnd heildarsamninga, má á árinu færa lágmarkslaunin í meiri hæð en þá sem verður við það að beitt er ákvæðum greinarinnar L. 141-3.

Þá kaupgetubót, sem fram kemur vegna málgreinarinnar hér á undan, eftir 1. júlí fyrra árs, skal taka með í reikninginn, þegar beitt er reglunni, sem kveðið er á um í grein L. 141-5, við ákvörðun lágmarkslauna.

Grein L. 141-8.

Í öllum löggjafar- og reglugerðarákvæðum, sem fela í skírskotun til heitisins S.M.I.G. (salaire minimum (national) interprofessionnel garanti: lágmarkslaun), skal heiti þetta víkja og í staðinn fyrir það koma frá og með gildistöku laganna nr. 70-7 frá 2. janúar 1970 tryggt lágmark sem er ákvarðað með því að fara eftir ákvæðum greinarinnar L. 141-3, með fyrirvara um ákvæði sem gert er ráð fyrir í 4. og 5. grein nefndra laga.

Þetta tryggða lágmark má með tilskipun í ríkisráði færa í meiri hæð en þá sem verður við að beita undanfarandi málgrein.

Grein L. 141-9.

Í heildarvinnusamningum og heildarsamkomulagi um ákvörðun eru bönnuð þau ákvæði sem fela í sér vísitölubindingu við lágmarkslaun eða miða við þau í því skyni að ákvarða og endurskoða laun sem gert er ráð fyrir í þessum samningum og samkomulagi.

(Þýðing eftir Magnús G. Jónsson, löggiltan skjalapýðanda.
Reykjavík, 25. október 1981.)

Fylgiskjal II.

Bandarísk lög um lágmarkslaun (þýðing frá 1981)

LÁGMARKSKAUP 6. gr.

6. gr.

(a) Vinnuveitendur skulu greiða starfsmönnum sínum, sem í vinnuviku starfa að verslun eða framleiðslu verslunarvarnings eða eru ráðnir til starfa í fyrirtæki sem starfar að verslun eða framleiðslu verslunarvarnings, kaup sem hér segir:

(1) ekki undir \$2.65 á klukkustund árið sem byrjar 1. janúar 1978, ekki undir \$2.90 á klukkustund árið sem byrjar 1. janúar 1979, ekki undir \$3.10 á klukkustund árið sem byrjar 1. janúar 1980 og ekki undir \$3.35 á klukkustund eftir 31. desember 1980, nema öðruvísi sé ákveðið í þessari grein.

(2) ef starfsmaður er heimaverkamaður í Puerto Rico eða á Jómfrúeyjum, ekki minna en lágmarks-ákvæðislaun samkvæmt reglugerð, eða ef engin lágmarks-ákvæðislaun eru í gildi, hver þau ákvæðislaun sem vinnuveitandi ákveður, þó ekki lægri en lágmarkstímakaup. Lágmarks-ákvæðislaun þessi skulu samsvara lágmarkstímakaupi samkvæmt þessari grein. Atvinnumálaráðherra er heimilt að ákveða í reglugerð á hvern hátt ákvæðum þessarar

málgreinar verði framfylgt, að skilgreina störf heimaverkamanna í Puerto Rico eða Jómfrúeyjum, að ákvarða lágmarksákvæðislaun þeirra, að mæla fyrir um vinnustaðla, að skilgreina hugtakið „heimaverkamaður“ og að mæla fyrir um vinnuáætlögu.

(3) ef starfsmaður er ráðinn á Samoa, ekki minna en atvinnumálaráðherra ákvarðar samkvæmt tillögu nefndar sem hann skipar á sama hátt og hann skipar nefnd sem fer með sams konar mál varðandi Puerto Rico og Jómfrúeyjar.

(4) ef starfsmaður er ráðinn sem sjómaður á bandarískt skip, ekki minna en sem samsvarar tímakaupi sbr. (1) fyrir þann tíma, sem hann er á vakt, eða

(5) ef starfsmaður er ráðinn til landbúnaðarstarfa, ekki minna en lágmarkskaup sem í gildi er 31. desember 1977 sbr. (1).

(2) (A) Taxi í málgrein (1), sem nemur að minnsta kosti \$2 á klukkustund 31. desember 1977, skal hækka, nema eins og tekið er fram í málgrein (3), sem hér segir:

(i) frá 1. janúar 1978 um \$0.25 á klukkustund, eða um hærri upphæð samkvæmt tillögu sérstakrar iðnaðarnefndar, og

(ii) frá 1. janúar 1979 og 1. janúar hvert ár eftir það um \$0.30 á klukkustund, eða um hærri upphæð samkvæmt tillögu sérstakrar iðnaðarnefndar.

(B) Taxi í málgrein (1), sem er lægri en \$2 á klukkustund 31. desember 1977, skal hækka, nema eins og tekið er fram í málgrein (3)

(i) frá 1. janúar 1978 um \$0.20 á klukkustund, eða um hærri upphæð samkvæmt tillögu sérstakrar iðnaðarnefndar, og

(ii) frá 1. janúar 1979 og 1. janúar hvert ár eftir það

(I) þar til taxtinn er orðinn \$2.30 á klukkustund um \$0.25 á klukkustund eða um hærri upphæð samkvæmt tillögu sérstakrar iðnaðarnefndar, og

(II) ef taxtinn er orðinn \$2.30 á klukkustund, um \$0.30 á klukkustund, eða um hærri upphæð samkvæmt tillögu sérstakrar iðnaðarnefndar.

(3) Ef taxi er hækkaður samkvæmt þessari grein að því marki að hann verði jafnhár taxtanum í (a) (1) eða hærri, þá skal hann gilda.

(4) Allir lágmarkstaxtar samkvæmt málgrein (2) skulu gilda, nema nýr og hærri taxi komi til.

(d) (1) Óheimilt er vinnuveitendum að mismuna starfsmönnum í kaupi eftir kynferði þegar um er að ræða störf sem krefjast sömu leikni, áreynslu og ábyrgðar og unnin eru við sömu skilyrði, nema þegar greitt er eftir (i) starfsaldri, (ii) verðleikum, (iii) kerfi sem mælir tekjur eftir afköstum og gæðum framleiðslunnar, eða (iv) mismuni sem byggist á einhverju öðru en kynferði.

(2) Verkalýðssamtökum er óheimilt að hafa áhrif á vinnuveitendur í þá átt að þeir mismuni starfsmönnum.

(3) Kaup, sem vinnuveitandi hefur haldið eftir, gagnstætt ákvæðum þessarar greinar, telst óbreytt lágmarkskaup samkvæmt lögnum.

(4) „Verkalýðssamtök“ samkvæmt þessari grein teljast hvers konar félagssamtök sem fjalla um starfsmenn, umkvartanir þeirra, vinnudeilur, kaupgjaldsmál, starfsskilyrði og því um líkt.

(f) Starfsmönnum, sem vinna heimilisstörf, skulu greidd lágmarkslaun samkvæmt lögnum.

Fylgiskjal III.

Kynningarbæklingur bandaríska vinnuáráðuneytisins um lágmarkslaunalög. (Þýðing frá 1981.)

Lög um sanngjörn vinnulaun kveða á um lágmarkskaup, yfirvinnu, skráningu og vinnu barna og taka lögin til yfir 50 milljón manna í fullu starfi og starfi að hluta.

Grunnkaup.

Starfsfólk, sem ekki er undanskilið í lögnum, á rétt á lágmarkskaupi sem er að minnsta kosti \$ 3.35 á klukkustund frá 1. janúar 1981 og á það að fá greidda yfirvinnu, sem er ekki undir einum og hálfum sinnum fastakaupið eftir 40 stunda vinnuviku.

Kaupið, sem lögin taka til, ber að greiða reglulega fyrir unnin tíma. Frádráttur frá kaupi fyrir t.d. peningavöntun, vöruvöntun o. s. frv. er ólögmætur ef hann lækkar kaup starfsmanna niður fyrir lágmarkskaup það, sem lögin mæla fyrir um, eða lækkar lögboðið yfirvinnukaup.

Sjúkrahús og dvalarstofnanir geta með samkomulagi við starfsfólk komið á 14 daga yfirvinnu í stað venjulegrar 7 daga vinnuviku ef starfsfólkinu er greitt kaup sem nemur að minnsta kosti fullu kaupi og hálfu betur fyrir vinnu sem fer fram úr 8 stundum á dag eða 80 stundum á 14 daga tímabili, hvort heldur nemur fleiri yfirvinnustundum.

Lögin fela í sér nokkrar undantekningar frá þessum grunni. Sumar þeirra taka til sérstakra viðskipta, aðrar til sérstakrar vinnu.

Enda þótt í lögnum felist lágmarksgrunnkaup og yfirvinnukaup og þau komi skipulagi á unglíngavinnu, þá eru ýmsar venjur í atvinnumálum sem lögin taka ekki til, þar með talið: orlof, sundurslitin vinna eða veikindi, hvíldartími frá starfi, helgar- eða helgidagavinna, kauphækkningar eða hlunnindi, uppsagnir, ástæður fyrir uppsögn eða lokagreiddsla launa til starfsmanna sem láta af störfum.

Slík mál og önnur svipuð eru samkomulagsatriði milli starfsmanna og vinnuveitenda eða lögmætra fulltrúa þeirra.

Til hverra ná lögin?

Lögin taka til allra starfsmanna ákveðinna fyrirtækja sem annast milliríkjavíðskipti, framleiðslu varnings til milliríkjavíðskipta eða á annan hátt fara með slíkan varning. Starfsfólk það, sem hér um ræðir, vinnur við:

- 1) þvott eða hreinsun fatnaðar, eða
- 2) byggingu eða endurbyggingu, eða
- 3) rekstur sjúkrahúss, stofnun sem aðallega sér um sjúklinga, aldraða, geðsjúka í eigin húsakynnum, skóla fyrir þroskahefta, forskóla, barnaskóla, gagnfræðaskóla eða æðri menntastofnun, eða
- 4) eitt eða fleiri smásölu- eða þjónustufyrirtæki (eins og þau eru skilgreind í lögnum) og hafi heildarvelta fyrirtækis á ári ekki verið undir \$ 275 000 frá 1. júlí 1978, \$ 325 000 frá 1. júlí 1980, \$ 362 500 frá 1. janúar 1982,
- 5) allar aðrar tegundir fyrirtækja með heildarveltu sem nemur að minnsta kosti \$ 250 000 á ári.

Ríkisstarfsmenn eru háðir ákvæðum laganna um lágmarks- og yfirvinnukaup og vinnu barna. Starfsmenn einstakra ríkja og sveitarstjórna eru háðir sömu ákvæðum, nema þeir annast hefðbundin stjórnarstörf. Hæstiréttur hefur gefið í skyn að starfsemi í skólum, á sjúkrahúsum, við brunavarnir, löggæslu, heilbrigðisþjónustu og störf við útivist séu hefðbundin.

Starfsmenn, sem lögin taka ekki til, geta þó átt rétt á lágmarks- og yfirvinnukaupi og vernd gegn vinnu barna ef þeir annast milliríkjaviðskipti, þar með talið starfsfólk sem vinnur við

- a) samgöngur og flutninga,
- b) skipaafgreiðslu í milliríkjaviðskiptum,
- c) skrifstofustörf, og aðrir þeir sem nota póst- og símaþjónustu reglulega í milliríkjaviðskiptum,
- d) skrifstofustörf, gæslustörf og viðhald, eða vinnur hjá fyrirtækjum sem annast verslun eða framleiðslu.

Lögin taka til fólks sem annast heimilisstörf, þar með taldar þjónustustúlkur, ráðskonur, bílstjórar, eldabuskur eða fólk sem gætir barna, ef vinnuveitendur greiða þeim að minnsta kosti \$ 50 í peningum á ársfjórðungi eða ef unnar eru meira en 8 stundir á viku.

Hlunnindi sem vinnuveitandi lætur í té.

Sanngjarnan kostnað vegna fæðis og húsnæðis má meta sem hluta af kaupi ef starfsmaður samþykkir.

Ákvæði um kaup undir lágmarki.

Í vissum tilvikum má greiða lærlingum og námsmönnum í fullu námi minna en lágmarkskaup í smásölu-, þjónustu- og landbúnaðarfyrirtækjum eða í æðri menntastofnunum. Samkvæmt lögnum má ákveða lægri taxta fyrir starfsfólk í Puerto Rico, Jómfrúeyjum og Samoa en þann sem almennt er í gildi.

Einnig má ráða aldraða, þroskahefta eða fatlaða með skerta starfsorku fyrir lægra kaup en lágmarkstaxti segir til um.

Undanþegnir bæði lágmarks- og yfirvinnukaupi.

Starfsmenn á sviði framkvæmda, stjórnunar, embættismenn og opinberir starfsmenn (þar með taldir kennarar og starfsmenn á sviði mennta- og skólamála) og einnig sölumenn; starfsmenn ákveðinna smásölu- og þjónustufyrirtækja;

starfsmenn ákveðinna árstímabundinna fyrirtækja sem sjá um skemmtanir, starfsmenn ákveðinna smáblaða, símaörslumenn, sjómenn skráðir á erlend skip og starfsmenn sem fást við fiskveiðar;

landbúnaðarverkamenn í þjónustu manna sem höfðu meir en 500 vinnudaga einhvern ársfjórðung fyrri árs;

fólk sem annast barnagæslu eða er ráðið til að aðstoða aldraða eða sjúka.

Undanþegnir ákvæðum um yfirvinnu aðeins.

Sumir starfsmenn með há umboðslaun í smásölu- eða þjónustufyrirtækjum, sölumenn og viðgerðarmenn bifreiða, landbúnaðartækja, báta og flugvéla;

starfsmenn járnbrauta og flugflutninga, leigubílstjórar, sjómenn skráðir á bandarísk skip;

útvarps- og sjónvarpsþulir, fréttastjórar og tæknimenn ákveðinna útvarpsstöðva;

fólk sem annast heimilisstörf og býr hjá vinnuveitendum;

fólk sem starfar við kvikmyndahús og landbúnað.

Ákvæði um vinnu barna.

Ákvæðin um vinnu barna eru ætluð til þess að ungmenni fari ekki á mis við tækifæri til menntunar og til þess að banna ráðningu þeirra til starfa sem skaðleg eru heilsu þeirra. Í

ákvæðunum er listi yfir áhættumikil störf sem atvinnumálaráðherra telur of hættuleg ungmennum.

Reglur um ráðningu ungmenna til starfa, annarra en í landbúnaði, eru nokkuð frábrugðnar reglum um landbúnaðarstörf. Í starfsgreinum öðrum en landbúnaði eru greinar og vinnustundir eftir aldri sem hér segir:

18 ára eða eldri, hvaða starf sem er, hvort heldur áhættumikið eða ekki og stundafjöldi ótakmarkaður;

16 og 17 ára, hvaða starf sem er sem ekki er áhættumikið og stundafjöldi ótakmarkaður:

14 og 15 ára, utan skóla í ýmsum störfum öðrum en framleiðslu eða námagreftri sem hér segir: ekki meira en 3 stundir á skóladegi, 18 stundir á skólaviku, 8 stundir á dag þegar engin kennsla er eða 40 stundir á viku þegar engin kennsla er. Vinnu má ekki hefja fyrir kl. 7 að morgni og ekki má vinnu ljúka eftir kl. 7 að kvöldi nema frá 1. júní til og með fyrsta mánu-degi í september, en þá má vinna fram til kl. 9 að kvöldi.

Fjórtán ár er lágmarksaldur í flestum starfsgreinum öðrum en landbúnaði. Þó mega ungmenni á hvaða aldri sem er bera út blöð, koma fram í útvarpi, sjónvarpi, í kvikmyndum eða leiksýningum, vinna hjá foreldrum í einkafyrirtækjum þeirra (nema við framleiðslu eða áhættusöm störf).

Leyfileg störf og vinnustundir ungmenna í landbúnaði eru sem hér segir:

16 ára og eldri, hvaða starf sem er, hvort heldur áhættumikið eða ekki og stundafjöldi ótakmarkaður;

14 og 15 ára, hvaða starf í landbúnaði sem er og ekki er áhættusamt, utan skólagöngu;

12 og 13 ára, utan skólagöngu í störfum sem ekki eru áhættumikil, annaðhvort með skriflegu leyfi foreldra eða á býli foreldra;

Undir 12 ára aldri, störf á býli sem foreldrar eiga eða reka eða með skriflegu leyfi foreldra utan skólagöngu á býli þar sem lágmarksskaup á ekki við.

Börn 10 og 11 ára gömul mega ekki vinna yfir 8 vikur á tímabilinu 1. júní til 15. október.

Börn og ungmenni á hvaða aldri sem er mega gegna hvaða starfi sem er á býli sem foreldrar þeirrar eiga eða reka.

Skýrslugerð.

Vinnuveitendum ber að halda skrár um kaup, vinnustundir og önnur atriði eins og mælt er fyrir um í reglugerð. Flestar upplýsingar eru sama eðlis og þær sem almennt eru notaðar í viðskiptum samkvæmt lögum og reglugerðum. Ekki þarf að hafa neitt sérstakt form á skránum og stimpilklukkur eru óþarfar. Vinnuveitendur, sem háðir eru lágmarks- og yfirvinnukaupi, þurfa að skrá eftirtalið:

- Persónulegar upplýsingar, þar með talið nafn starfsmanns, heimilisfang, starfsheiti, kyn og fæðingardag (ef undir 19 ára aldri).
- Stund og dag sem vinnuvika hefst.
- Unnar stundir hvern vinnudag og hverja vinnuviku.
- Heildarupphæð sem starfsmaður vinnur sér inn á dag eða viku.
- Tímakaup þær vikur sem yfirvinna er unnin.
- Heildaryfirvinnukaup fyrir vinnuvikuna.
- Frádrættir eða viðbætur við kaup.
- Heildarkaupgreiðslur fyrir hvert greiðslutímabil.
- Dag þann sem kaup er greitt og fyrir hvaða tímabil.

Hugtök sem notuð eru í lögnum.

Vinnuvika er 168 klukkustunda tímabil sem deilt er í sjö samfleytt 24 stunda tímabil. Vinnuvikan getur hafist hvern þann dag og á hverri þeirri stundu sem vinnuveitandi ákveður. Hver vinnuvika er einstök og sér að því er varðar lágmarks- og yfirvinnukaup. Meðaltal tveggja eða fleiri vikna kemur ekki til greina (nema að því er varðar starfsfólk sjúkrahúsa, sem vinnur eftir 8" og 80" kerfinu, eða sjómenn sem skráðir eru á bandarísk skip).

Unnar stundir.

Starfsfólki, sem lögin taka til, verður að greiða fyrir allar þær stundir sem unnar eru í vinnuvikunni. „Unnar stundir“ merkir almennt allan þann tíma sem starfsmaður verður að vera á vakt eða á vinnustað vinnuveitanda eða á öðrum vinnustað sem ákveðinn hefur verið. Einnig er meðtalin hver sá viðbótartími sem starfsmaður verður að vinna eða er leyft að vinna.

Útreikningur yfirvinnukaups.

Yfirvinnu verður að greiða að minnsta kosti í hlutfallinu einum og hálfum sinnum kaupið fyrir hverja klukkustund vinnuvikunnar umfram hámarksvinnu í hverri atvinnugrein. Í venjulegum taxta eru almennt fólgnar allar greiðslur sem vinnuveitandi innir af hendi til starfsmanns eða hans vegna. Eftirtalin dæmi eru byggð á 40 stunda vinnuviku:

1. Tímakaup. Ef yfir 40 stundir eru unnar ber að greiða að minnsta kosti einum og hálfum sinnum fastakaup fyrir hverja klukkustund sem unnin er umfram 40.

Dæmi: Starfsmaður, sem fær \$ 3.80 á klukkustund, vinnur 44 stundir á vinnuviku. Hann á rétt á að minnsta kosti einum og hálfum sinnum \$3.80 eða \$5.70 fyrir hverja stund umfram 40. Kaup fyrir vikuna mundi vera \$152 fyrir fyrstu 40 stundirnar, að viðbættum \$22.80 fyrir fjögurra stunda yfirvinnu, eða alls \$174.80.

2. Ákvæðisvinna. Fastakaup starfsmanns, sem fær greiðslu á grundvelli ákvæðisvinnu, fæst með því að deila heildarupphæð þeirri, sem hann vinnur sér inn á viku, með þeim stundafjölda sem hann vann í sömu viku. Starfsmaðurinn á kröfu á hálfu sinni fastakaupi til viðbótar fyrir hverja unna klukkustund umfram 40, auk fullrar greiðslu fyrir ákvæðisvinnuna.

Dæmi: Starfsmaður, sem fær greiðslu fyrir ákvæðisvinnu, vinnur 45 stundir á viku og vinnur sér inn \$162. Fastakaupið fyrir þá viku er \$162, deilt með 45, sem verða \$3.60 fyrir hverja klukkustund. Í viðbót við fastakaupið á hann kröfu til \$1.80 (hálf fastakaup) fyrir hverja klukkustund umfram 40.

Önnur leið til að greiða fólki í ákvæðisvinnu fyrir yfirvinnu, ef samþykkt er áður en vinna hefst, er að greiða einum og hálfum sinnum ákvæðisvinnutaxta fyrir hvern hlut sem framleiddur er í yfirvinnu. Ákvæðisvinnutaxtinn verður að vera sá sem raunverulega er greitt eftir í dagvinnu og verður að nægja til að gefa í aðra hönd að minnsta kosti lágmarkstímakaup.

3. Laun — hin fastákveðna greiðsla til starfsmanns sem tekur laun fyrir tiltekinn vinnustundafjölda í viku fæst með því að deila klukkustundunum í launaupphæðina. Til skýringar má hugsa sér að vinnustundir starfsmannsins séu mismargar frá einni viku til annarrar, en samkvæmt samningi við vinnuveitanda séu honum greiddir \$200 á viku fyrir þær vinnustundir sem krafist er. Samkvæmt þessu greiðslufyrirkomulagi verða launin mismunandi þær vikur sem yfirvinna er unnin. Ef starfsmaður vinnur 50 stundir er fastákveðna greiðslan \$4 (\$ 200 deilt með 50 klukkustundum). Auk launanna ber að greiða helming fastákveðnu upphæðarinnar, þ. e. \$ 2 fyrir hverja yfirvinnustund, sem eru 10 talsins, eða alls \$ 220 fyrir vikuna. Ef starfsmaðurinn vinnur 54 stundir verður fastákveðna

greiðslan \$ 3.70 (\$ 200 deilt með 54). Í þessu tilviki ber að greiða \$ 1.85 fyrir hverja yfirvinnustund, sem eru 14 talsins, eða alls \$ 225.90 fyrir vikuna. Fastákvæðna upphæðin má aldrei vera lægri en lágmarkskaup samkvæmt lögnum.

Ef laun eru ekki greidd vikulega verður að ákvarða vikukaup til þess að hægt sé að reikna út fastákvæðnu upphæðina og yfirvinnukaup. Ef launin eru fyrir hálfan mánuð verður að margfalda þau með 24 og deila útkomunni með 52 vikum til þess að fá út jafngildi vikukaups. Mánaðarlaun ber að margfalda með 12 og deila í útkomuna með 52.

Framkvæmd.

Kauplagsdeild sér um framkvæmd laganna að því er varðar einkaaðila, starfsmenn ríkis og sveitarfélaga, alríkisstarfsmenn Landsbókasafnsins, Póstþjónustunnar og Tennessee Valley fyrirtækisins. „The Office of Personnel Management“ sér um framkvæmd laganna gagnvart öllum öðrum alríkisstarfsmönnum.

Starfsmenn Kauplagsdeildar um gjörvöll Bandaríkin sjá um framkvæmd laganna um sanngjörn vinnulaun og er þeim heimilt að framkvæma rannsóknir og safna gögnum um kauplagsmál. Ef um brot á lögnum er að ræða geta þeir einnig ráðlagt breytingar á starfsháttum vinnuveitenda til að færa þá til samræmis við lög.

Það telst brot á lögnum um sanngjörn vinnulaun ef manni er vikið úr starfi eða honum mismunað á annan hátt fyrir að bera fram kvörtun eða taka þátt í málaferlum út af lögnum.

Brot á lögnum af ásettu ráði má sækja fyrir sakadómi og dæma hinn brotlega í \$ 10 000 sekt. Annað brot getur varðað fangelsi.

Brot á ákvæðum um vinnu barna varða \$ 1 000 fjársekt fyrir hvert brot.

Innheimta ógreiddra vinnulauna.

Í lögum um sanngjörn vinnulaun er að finna ákvæði um innheimtu lágmarks- og yfirvinnukaups ef vanskil verða:

1. Kauplagsdeild getur haft eftirlit með greiðslu kaups í vanskilum.
2. Atvinnumálaráðherra getur krafist greiðslu á vangoldnum vinnulaunum og sömu upphæðar í skaðabætur með málsókn.
3. Starfsmaður getur höfðað mál vegna vangoldinna vinnulauna og sömu upphæðar í skaðabætur að viðbættum málskostnaði.
4. Atvinnumálaráðherra getur með lögbanni aftrað manni frá því að brjóta lög, þar með talið að halda eftir lögmætu lágmarkskaupi og greiðslu fyrir yfirvinnu.

Starfsmaður getur ekki höfðað mál ef honum eða henni hefur verið greitt vangoldið kaup samkvæmt eftirliti Kauplagsdeildar eða ef atvinnumálaráðherra hefur þegar höfðað mál til innheimtu kaupsins.

Vangoldið kaup fyrnist á 2 árum, eða 3 árum ef um lagabrot af ásettu ráði er að ræða.

Kauplagsdeild.

Auk laga um sanngjörn vinnulaun fer Kauplagsdeild með framkvæmd margra annarra laga um atvinnumál.

Ákvæði um jafnrétti.

Lög um sanngjörn vinnulaun kveða á um bann við mismunun kynja að því er varðar kaup, þ. e. mismunun karla og kvenna sem ráðin eru til sama fyrirtækis til starfa sem krefjast leikni, áreynslu og ábyrgðar og unnin eru við sömu skilyrði.